

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૩૨૪૫

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૬૬૫૧ પાઠોદ્દેશ સુધારક
ગાથન

વિષય દે. : ૧

ગાયન ૨ જી.

પાટીદારોના આર માસ.

(વૈદરલી વનમાં વનવલે) એ રાગ.

ભાવઠ ભાગોને ભુદરા કહીએ કણખીનું દુખ
 કૃષ્ણાક્ષય કૃપા કરી ક્યારે આપશે સુખ
 કારતકે કણખી કુવે ગયો શીર ઉપાડી કાશ.
 ધજાડા વાવવાને કારણે જોયા શુકનને જોશ.
 માગશ્વરે મન માંહી મલપતો રડા ધજાડા દેખામ
 પશુ ગેરજો આવે નહી ભાવઠ ભવની જાય
 પોશ મહિનાની ટાઢડી વાયુ શીયાળુ વાય
 કણખી પાશે કપડાં નથી દાડી કડકડ થાય
 માહમહીને મનમાં વિચાર્યું દેખી ધજાડાની પેર
 અડધા આપીશું વણીકને અડધા લેઈ જઈશું ઘેર.
 હોળી દેખી કોળી ઉતટયા એવી ફાગણની પેર
 ખેતર વિષે ચોરી કરે કણખી જાય જો ઘેર.
 ચંદ્રતરે ચીંતા હોયે ધણી વેરો ભરવાને માટ
 ધર માંહી દામ મળે નહી જાય વણીકને હાટ.
 વધશખે વીવાહ આદરયા લીધું શુભ લગન
 વીવાનું ધન દેવું કરી થયા મનમાં
 જોઈ મહીને ઝટ કહનો
 ખંતથી મહેતત
 અશડે શાંતિડુ
 ધરમાંહી ખી કે

ભાવઠ. ૧

ભાવઠ. ૨

ભાવઠ. ૩

ભાવઠ. ૪

ભાવઠ. ૫

ભાવઠ. ૬

માણ આવણુ બસે આવીયો ભીંજાય કણુખીની નાર.

કેડમાં લટકે બાળકું માથે નીતરે ચાર;

ભાવક ૧૧

બાહરવે પુંખ બહુ થયો મનથી માળો ઘાલ;

ખેતર ટોવાને કારણે હાથે ગોદણુ ઝાલ

ભાવક. ૧૨

આશોમાં કણુખી વાશો રહે ટાઢા દુકડા ખાય;

કેવો દીન દવાળીનો ન જાણે મનમાંય

ભાવક. ૧૩

અધીકમાં અધીક શું કીજીએ કહીએ કણુખીનું કર્મ;

રણવાથી ખર્ચ કરે ધણું ગંગારામ જાણે મર્મ.

ભાવક ૧૪

ગાયન ૩ જી.

પાટીદાર બંધુઓને બે બોલ.

ભુજંગી છંદ.

અરે સાંભળો સજ્જનો વાત મારી રચેતો ગ્રહો હોય બે હીતકારી

ધરો ટેકને સંપ જાતી સુધારો સખીદીલના બંધવો પાટીદારો. ૧

બણો ભાવથી બાળકોને ભણાવો મળે સુખ તેથી સદા મન લહાવો

જેજી વિદ્યા વિપત્તી વિદારો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો. ૨

મારા સ્વજનતી બચે બંધુ તેથી પીડાતા વૃથાથી

પ્રારો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો. ૩

ગ કરો જોડો તે નકામેજ જતો;

દીલના બંધવો પાટીદારો. ૪

તમે એજ ભાવથી

પવો પાટીદારો. ૫

ને ઠીરે

નથી પાસ નાણું તમે મન વાળો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો.
 હકેલા પણું છોડશો બંધુ ન્યારે થશે ઉન્નતી તો તમારીજ ત્યારે
 થશે નમ્ર મનના મટાડી વિકારો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો. ૭
 અત્યારે વધી છે જીઓને ગરીબી લહો પાક મોટો ધરેન મળેખી
 રજો જેટલું તે લહે લેણુદારો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો. ૮
 તમે શાળા ગોધુમને નીપજવો ત્યાપી રહ્યો બાજરો નીત ખાવો
 સુકોને લુખો ખાધું દીનગાળો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો. ૯
 હહી દુધને ધૃત નિપજવનારા ત્યાપી પીએ ઘોશ ને છાશ બાળા
 કરોછો કસર તોય ન આવે સુખારો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો ૧૦
 તમે પાક મોટા કપાશે કરો છો છતાં તો ઉધાડા દાલેથી કરો છો
 હશે વચ્ચેથી ચીથરાંવત ન્યાળો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો. ૧૧
 જીઓને વણીકા તમારાજ ગામે પળી તેલ મીઠાના ધંધામાં જામે
 તમે દ્રવ્યથી તે બને શાહુકારો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો. ૧૨
 હિસાબો કરે શેઠ તે સત્ય માનો ગણ્યા સો કે છ'તે તમે નવ જાણો
 લહે એમ ખેંચી તમારો વધારો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો. ૧૩
 બણેલા નથી દેખશો કુળ શાખે વિનાશના સુખ દુખ તે કાણુ આંકે
 રજો છો ખરા ન વળે દી તમારો સખી દીલના બંધવો પાટીદારો
 રજો થોડુંને ખરચ જાણુ કરો છો વળી આવે અવગ-
 ઠહો કેમ ના આવે ગરીબીનો વારો સખી
 થઈ છે હવે હદ જાગોને વીર મ-
 હહે હીતકર હીતના ઉદગ-

ગાયન ૪ થું.

પાટીદારોના મરણ પાછળ નાતવરા અને તેથી
વેઠો પડતો ત્રાસ.

દાણ લીલાનો રાગ.

વીરા આપવીતી વાત જાણીએ કરી સુધારોને શુભ માણીએ
તને માતીવરા કેર દુખ પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
એવાત કહુ શુભજો વીરાંરે તમે સમજ લેજો મનમાં ધીરાંરે
કહુ માતીવરાનો રીવાજ પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
એક વૃદ્ધ વડીલ સાઠ વરસનારે તેમને ખરચની ઝાંઝેરી તરશનારે
મરતી વખતે વીચાર્યું મન પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
પાશે એલાવી પોતાની નારનેરે માફ કરજ કરજો સારનેરે
આપણે છીએ ઇજ્જતદાર પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
પછી ડોશા મરણને શુરણ થયારે તેમને પાલખીમાં બાંધીને લેઈ ગયારે
કીધી દહન કીયા શમશાન પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
સહુકો નાહી ઘોષને ઘેર આવીઆરે એઠા ધરમાં વીચાર લાવીઆરે
ગરીબ દશાનું ધરખાર પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
જાની ટાઢી વાળીનેરે ધરમાં દોકરા મોટા બે બાળીનેરે
જાર પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
જાવો અવસર ફરીને નહી મળેરે
ચની વીનતી સાંભળોરે
જાતમાકુ લાવીઆરે
તી સાંભળોરે
રવું છે કુકળ ધણેરે

માટે ચીઠીઓ લખો દશબાર પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળો
 પ્રથમ ચીઠી લખી વેવાધજાળનેરે પછી છોકરાંના મામા મોજાળનેરે
 લુગડાં ઉતારીને વાંચ્યે આવાર પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળો
 બેન દાકરી બાણેજ ફાઇ ચારનેરે બીજા સગા વાહલાં દશબારનેરે
 આવળે સાતમને સોમવાર પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળો
 હવે ધરમાંતો દામ એકે ન થીરે પણ સાડ ખરચ કરવું સરવથીરે
 નહીતો ધનત આખર જાય પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળો
 એક ખેતર હતું તે વેચીયુંરે એક ધરતે ધરાણે મેલીયુંરે
 પણ આટલેથી પુર ન થાય પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળો
 એક ઉકરડો લખી આપીઓરે એક પુત્ર સાથી (નેાકર) કરી થાપીઓરે
 ક્યાં પાંચ વરસ રૂપીઆ પચાસ પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળો
 તેનાં ધી ગોળને ધર્જા લાવીઆરે પછી આપ કુટુંબી તેડાવીઆરે
 વીરા હવે શું જોઇશે આજ પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળો
 હવે વીરા મરચુ મીઠુનેઃહળદર લાવજેરે પછી રપોઇ કરવા તેડાવજેરે
 હવે તેનો શો કરવો વિચાર પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળો
 એક હાંશડી તે વેચી આવીઆરે તેના સર્વે મજાલા લાવીઆરે
 પણ દાળ ચોખ્ખાનો ઉચાટ પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળો
 એક બળદ તે વેચ્યો બત્રીશમાંરે દાળ ચોખ્ખા તે
 તોયે રૂપીઆ તો ખુટયા ચાર પાટીદાર ખરચ
 ક્યો શીરા તે સૌ કોઇ ખાઈ ગયો
 હવે સળપાનો કહુ મહીમ
 એક બેંસ વેચીરે
 આખ્યાં સારાં વસ્ત્ર
 થાળી વાડકોને ગોઠ

કાંઈ આમણુ કેરું દુખ પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
 સર્વ સર્ગ જમીને આલ્યાં ગયારે પેલાં ડોસીતો પાપમાલ અધરહવારે
 કીધું ધનત રાખવાનુ કામ પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
 એક દીકરો તે હહાડી મળુરી કરેરે પેલી ડોશીતે પારકુ પાણી ભરેરે
 બીજો દીકરો સાથીપણા માહે પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
 વીરા આવાં ખરચ તમે બંધ કરોરે તોતો સંસાર સાગર સહેજે તારે રે
 નહીતો દુખના દીવસ જાય પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે
 વીરા સમજો હવે તો હદ થધરે આવું થશે પછી ધનત શી રહીરે
 હૈ ગંગારામ શભા માહે પાટીદાર ખરચની વીનતી સાંભળોરે

ગાયન પ મુ.

જુજંગી છંદ.

અરે બંધુઓ ખુદી છે મુજ કાચી વડુ વેણુતે માનજો વાત સાચી
 સંહી સંપને કલેશ જો દુર જાયે નકકી શાંતીની ઉન્નતી એમ થાયે
 બણાવો ગણાવો તમે બાળકોને કરો દેખતા ઠોઠ રાખો ન કોને
 ની વડે સરવે કામો સીધાયે નકકી શાંતીની ઉન્નતી એમ થાયે
 છજે કાષ્ટ એને ટળે તાપ તેના મળે સુખ તેને

આવનીની મ હે નકકી શાંતીની ઉન્નતી એમ થાયે

આરો ઉમંગે જિઠાવે હઘોગો હજારો

શાંતીની ઉન્નતી એમ થાયે

કરી ફરજયાત

વાની ઉન્નતી એમ થાયે

આજલગન મટાડો.

નથી જે અતુકું કુધારા જાયે નકકી ગાતીની ઉન્નતી એમ થાયે
 તમે છો મહા આબના સ્થંભ જેવા અત્યારે થયા છે કહો હૈયું કેવા
 સુણી વાત ને જે સુધારા કરાએ નકકી ગાતીની ઉન્નતી એમ થાયે
 તમે છો સદા સર્વને પાળનારા સ્વગાતી તથાં સંકટો હરનારા
 કહે હીતકર શબ્દ સાચા મનાએ નકકી ગાતીની ઉન્નતી એમ થાયે

ગાયન ૬ મું.

સુધારા તું નાવ.

ઓધવજી સંદેશો કહેજો શામને એ રામ.

પાટીદારો બર નીંદ્રા થકી જગજો
 અધીક ઊંઘશું આવી માહારા વીરજો
 જગીને જોશોરે જ્યારે બંધવા
 હૃદય વીધે નહિ રહે ધારજી ધીરજો.

પાટીદારો

સુખ અને શાન્તિના દીવસ વહી ગયા
 આબુ અચાનક દાવાનળ બહુ દુઃખજો
 આજસ મરડી પાણીથી મુખ પખાળાને
 શોધો સાધન જેમાં સમાયુ સુખજો.
 સાવધ થઇને હાંસીને વીરા હેતથી
 સંસાર સાગરમાં ગાતી સધા-
 કહેજો ખેવટીઆ થા-
 ભવજળ તી-
 રસ્તામાં જાજો
 સંસાર મ્

મહા મોટા મચ્છ વચમાં વીધન આઠરે

ગ્રાહ આતીને કરશે અતી ધુંધાટજો

પાટીદારો

અમકળા થઇને ઉતાવળ નવ કીજીએ

ઉતાવળેથી લાગે થાક અપારજો

વીકટ વાટને પંથ ઘણેરો વેગજો

ધીરજપણથી મળશે ઉત્તમ મારજો

પાટીદારો.

રખાણા લેજો રસ્તે ડર ઘણો

પેશંજરને દેવા અ.કી ધીરજો

મુસારરીમાં સંકટ બહુ આવી અડે

પણ હીમત નવ હારશે. જાતી વીરજો

પાટીદારો

વિદ્યારૂપી ધન લેજો સૌ સાથમાં

જેથી સરશે મરવે તમાર કાજજો

આળસ રાખી ઉદ્યમ જો તમે નહિ કરો

તો તેડે આવેલું ડુખા જશે તમ નાવજો

પાટીદારો

જગતમાં જનમીને જન જશ મેળવે

કષ્ટ વેઠી કરે જાતી સુધારાનું કામજો

ઉજવી તેણે આપ જનેતાની કુખને

નિતકર કરાં માન્ય કરો પ્રણામજો

પાટીદારો

પાણી આળ્યા પહેલાં બાંધી લ્યોને પ શું
 આબરું કુખાન રૂપી પુર શું
 તેમાં તાળાધ જશો મહા શુર શું
 કરો સુધારા રૂપી નાવ શું
 તેમાં બેસીને સામે પારે જવ શું
 તમે આપ વીચારોને મન શું
 ગાંઠે બાધી લ્યોને વિદ્યા રૂપી ધન શું
 જેમાં સગા વહાલાંના નહિ લાગ શું
 નિજ બ્રાત માગશે નહિ ભાગ શું
 સાત સામઠા પડશે દુકાળ શું
 પણ વિદ્યા ધન ખુટે ન લગાર શું
 જેનું હુંડશે નહિ કદી ચોર શું
 ચહાય જંગલ હશે મહા ઘોર શું
 તેના કાર્ય પ્રશે સૌ સીદ્ધ શું
 વીદ્યા વડે પામશે નવનીધ શું
 દંબા ફરજિયાત કેળવણીનું ઘાન શું
 આપો મહારાજના (સીયાળ) હુકમને માન શું
 માટે મન વીચારો તત્કાળ
 તજી સ્વાસ્થ્ય બચાવો નીજ બાળ
 ખર્ચ ખોટાં ન કરશો લગાવ
 ચાલો વખત વીતવો
 બાળલગ્નને
 નહિતો
 કન્યા

તેવા નર તો નીચે નરક જાય
 કરૂં અંગેશનેને હું અગ્ન
 કરો સુધારાને બળવો દરજ
 આવા ચાર સુધારા જે થાય
 તો તો હું અ સહુ દોષહું જાય
 જાગો જાગો વખત વહી જાય
 કહે ગંગારામ સુખ સૌ થાય

શું
 શું
 શું
 શું
 શું
 શું
 શું

ગાયન ૮ મું.

હરી ભજન વીના હુખ હરીઆ સંસારનો પાર નહી આવે.

(એ રાગ.)

સ્વચાતીજનો સૌ જન મળતાં સર્વે સુખડુ માણ્યું
 જગમાં જેતાં જાતી સુધારા શ્રમ સુખ અધીક ન જણ્યું
 પાટીદારોએ જોયું જાગી સ્વચાતી સુધારાની લહે લાગી
 ભાવક આખા ભવની ભાગીરે સ્વચાતી જનો.
 સહી હુખ સુખ અવની પર દરજે સ્વચાતી તણાં સંકટ હરજો.
 જેણે સત કામ સદાએ કરજોરે સ્વચાતી જનો.
 જેણે સમરથ કેવા જણે પાંડવમાં બીમબાધ જેવા
 ગયા તેવારે સ્વચાતી જનો.
 જેણે તમકર્મમાં રહ્યો કોદરોખાવો.
 સ્વચાતી જનો.
 તેણે છે અજ પણું
 સ્વચાતી જનો.

તમે ખાંડ ખણેશ કપાશ કરો પશુ વસ્ત્ર વીના અંગ ખુલ્લે કરો
 તમે મળુરી કરીને ધર વણીક બરો રે સ્વચાતી જનો.
 તમે ખર્ચ કરોછો અણુધાર્યુ નથી કરતા સુધારકનું પાશું.
 પામનાલ થઇને કરશે હાર્યુરે સ્વચાતી જનો.
 તમે ટાઢ તાપ વરસાદ સહો તમે રાતદીવસ વનવગડે રહો
 પશુ સુખીઆ નહી તેનુ કારણ કહોરે સ્વચાતી જનો.
 તમે હાથે રળેલું ધનધાન્ય હર્યુ તમે કુટુંબ પોષણમાં કરજ કર્યુ,
 છોકરાં રળા બરશે મન આદર્યુરે. સ્વચાતી જનો.
 વીરા સુધારો હવેતો હઠ થઈ ધરખાર ધરેલુંને લક્ષ્મી ગઈ,
 કહે હીતકર જીભ મમ ધશાઈ ગઈરે. સ્વચાતી જનો.

ગાયન ૬ મું.

સંપ વિષે

વિરા અણીમાં સુખ છે સર્વને સંપમાં
 કેસંપ કલેશજ દુરજ કરીએ ને સંપતણું સુખ લખ્યેજો.
 વીરા અવનીમાં સંપથકી સુખ ચાખજો,
 દુરીજન સંગત દુર કરીને સજ્જન શીખ
 સજ્જનોનું શરણ સદા શત મં
 કહ કધાગે દુર કરીને
 ચાતીનું દિત
 ધર વેચી ને
 ગયા જુગટ

એક જગ્યામાં સમજી લધએ ને મુમત મુકી દધએ
કહે ગંગારામ સુધર્યાથી સુખ થાય જો.

ગાયન ૧૦ મું.

(હવે મને હરી નામથી નેહ લાગ્યા. એ રાગ)

હવે તો વીરા સુધારાનો સ્વાદ ચાખો. હૃદ થઇ છે હવે જાગો.
દુષ્ટ રીવાજો ને દુર કરી નાંખો ને જ્ઞાતિકર કષ્ટ દાખો.
જોમન તન મન ધન અરપીને વિજય વિજય મુખ બાખો. હવેતો.
નાત વરા કેર નામ ન રાખોને દેશવટો તેને દાખો.
પ્રેત ભોજન જ્યાં પીરશ્ચાતાં હોય ત્યાં ચપટી ભરીને ધૂળ નાંખો. હવેતો.
વિદ્યા વિષે જે વિધન કરતાં તે આજ લગ્ન બાળી નાંખો
કુશંપ કાઢીને સંપ વધારીને વિદ્યા અમીરશ ચાખો. હવેતો.
બાળક કેરી બુદ્ધી વધારવાને વિદ્યા વિશેષ બાણાવો
ધન કમાવાને ધંધો શાખે પછી ત્રીયા તેને પરણાવો. હવેતો.
વાતો કર્યા થકી કાંઈ વળે નહિ કાર્ય કરે સુખ બાળો
ગંગારામ કહે ગુણ ગામથું દુનીયામાં દાખલા બેસારો. હવેતો.

ગાયન ૧૧ મું

